

ज्योतिषामयनं चक्षुः

Que 1: अधः प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत।

- 1) संक्रमो नाम किम्?
- 2) मासमेकं कथं गणयति?
- 3) अयनमधिकृत्य एकां टीकां रचयत। Marks : (6)

Ans: प्रथमप्रश्नस्य उचितोत्तरलेखनाय

द्वितीयप्रश्नस्य उत्तरलेखनाय

तृतीयप्रश्नस्य उत्तरलेखनाय

Que 2: अधः प्रदत्तां सूचनां पठित्वा राशीन् अधिकृत्य एकां टिप्पणीं लिखत।

सूचनाः राशिचक्रम्।

द्वादश राशयः। Marks : (5)

Ans: आशयपूर्णतायै

उचितभाषाप्रयोगाय

Que 3: अधः प्रदत्तां सूचनां पठित्वा ज्योतिषशास्त्रस्य गुरुपरम्परामधिकृत्य एकं लघूपन्यासं लिखत।

ज्योतिषशास्त्राचार्याः अनेकाः सन्ति।

आर्यभटीयं ब्रह्मस्फुटसिद्धान्ताः च।

होरशास्त्रः। Marks : (5)

Ans: उपन्यासस्वरूपाय

आशयपूर्णतायै

Que 4: अधः प्रदत्तां सूचनां पठित्वा वारान् अधिकृत्य एकां टिप्पणीं लिखत।

सूचनाः नव ग्रहाणां प्रक्रमणम्।

ग्रहाणां दिनानां च मिथः बन्धः। Marks : (5)

Ans: आशयापूर्णतायै

भाषाशुद्धये

Que 5: अधः प्रदत्तां सूचनां पठित्वा ऋतूनधिकृत्य एकां टीकां लिखत।

सूचनाः षट् ऋतवः।

मासद्वयं ऋतुसंज्ञकम्।

Marks : (5)

Ans: सूचनानुसारं लेखनाय

आशयपूर्णतायै

भाषाशुद्धये

Que 6: एकस्मिन् सप्ताहे वारक्रमान् ग्रहाणां संबन्धं च अधिकृत्य पेटिकासाहाय्येन कलनं कुरुत।

Marks : (1)

रविवारः, चन्द्रवारः, गुरुवारः, शुक्रवारः, कुजवारः, बुधवारः

ग्रहः	वारक्रमः
सूर्यः	
चन्द्रः	
कुजः	
बुधः	
गुरुः	
शुक्रः	

Ans:

ग्रहः	वारक्रमाः
सूर्यः	रविवारः
चन्द्रः	चन्द्रवारः
कुजः	कुजवारः
बुधः	बुधवारः

गुरुः	गुरुवारः
शुक्रः	शुक्रवारः

Que 7: अधः प्रदत्तां पेटिकां पठित्वा राशिचक्रं पूरयत।

Marks : (6)

मेषः, वृषभः, मिथुनः, कर्कटः, सिंहः, कन्या, तुला, वृश्चिः, धनुः, मकरः, कुम्भः, मीनः

मेषः			कर्कटः
मीनः			सिंहः
मकरः,			तुला

Ans: यथोचितलेखनाय पूर्णाङ्काः ।

Que 8: अधः प्रदत्तां पेटिकां पठित्वा राशीनां नामानि पूरयत।

Marks : (1)

वसन्तः, वर्षः, वृषभः, कन्या, अश्वती, तुला, चित्रा, कुम्भः, मीनः, मार्गशीर्षः, आर्द्रा, सिंहः।

मेषः

.....

मिथुनः

.....

कर्कटः

.....

.....

वृश्चिकः

धनुः

मकरः

.....

.....

Ans: वृषभः, सिंहः, कन्या, तुला, कुम्भः, मीनः इति क्रमात् लेखनाय 7 अङ्काः।

Que 9: ऋतून् तेषां मासेन सह योजयत।

ऋतुक्रमः

मासद्वयम्

वसन्तः

धनुः, मकरः च।

वर्षः

मेषः वृषभः च।

ग्रीष्मम्

तुला वृश्चिकः च।

हेमन्तः

मिथुना कर्कटः च।

शरत्

सिंहः कन्या च।

Marks : (5)

Ans: वसन्तः

-

मेषः वृषः च

वर्षः

-

सिंहः कन्या च।

ग्रीष्मः

-

मिथुनः कर्कटः च।

हेमन्तः

-

धनुः मकरः च।

शरत्

-

तुला वृश्चिकः च इति लेखनाय 5 अङ्काः।

Que 10: शुद्धप्रस्तावनां चित्वा लिखत।

1) भारतीयज्योतिषशास्त्रं भौमकेन्द्रीकृतत्वेन कल्पितम्।

2) मासद्वयं ऋतुसंज्ञकम्।

3) ज्योतिषशास्त्राचार्या अनेके न सन्ति।

4) सूर्यः मेषराशिस्थः चेत् वृषभमासः। *Marks : (2)*

Ans: शुद्धप्रस्तावनां चित्वा लेखनाय 2 अङ्कौ।

Que 11: कःप्रति गणे नान्तर्भवति?

1) रविवारः सोमवारः अश्वती।

2) भरणी, कृत्तिका, वसन्तः।

3) वसन्तः, ग्रीष्मः चन्द्रः। *Marks : (3)*

Ans: 1) अश्वती।

2) वसन्तः।

3) चन्द्रः इति लेखनाय 3 अङ्काः

Que 12: 1) ऋतुत्रयम् जनयति।

2) मकराद्याः षट् मासाःकालः।

3) कर्कटकाद्याः दक्षिणायनकालः। *Marks : (3)*

Ans: 1. अयनम्

2. उत्तरायणम्

3. षण्मासः इति लेखनाय 3 अङ्काः

Que 13: कोष्ठकात् समुचितमुत्तरं निर्धार्य लिखत।

क) प्रदत्तेषु केरलीयज्योतिषशास्त्रपण्डितः कः?

(सङ्गमग्राममाधवः, ब्रह्मगुप्तः, आर्यभटः)

ख) ज्योतिषशास्त्रानुसारं कति राशयः सन्ति?

(षट्, नव, द्वादश)

ग) ज्योतिषशास्त्रानुसारं कति ग्रहाः सन्ति?

(नव, दश, द्वादश)

घ) एकस्मिन् ऋतौ कति मासाः सन्ति?

(द्वि, त्रयः, चत्वारि)

ङ) कति अयनाः सन्ति?

(द्वि, त्रयः, पञ्च)

Marks : (5)

Ans: क) सङ्गमग्राममाधवः ख) द्वादश ग) नव घ) द्वे ङ) द्वि इति लेखनाय 5 अङ्काः।

Que 14: अधः प्रदत्तां प्रश्नानाम् उत्तराणि कोष्ठकात् निर्धार्य लिखत।

षट्, आर्यभटीयम्, वराहमिहिरः, स्कन्धः, ब्रह्मगुप्तः नेत्रम्,
भास्कराचार्यः

- 1) कति वेदाङ्गानि सन्ति?
- 2) ज्योतिषं वेदपुरुषस्य किं भवति?
- 3) ज्योतिषशास्त्रं..... त्रयात्मकं भवति।
- 4) आर्यभट्टस्य प्रथमा ज्योतिषशास्त्रग्रन्थः भवति।
- 5) होर शास्त्रस्य आचार्यः कः? **Marks : (5)**

Ans: 1. षट्,

2. नेत्रम्,

3. स्कन्धः,

4. आर्यभटीयम्

5. वराहमिहिरः